

Eindexamen te / ha / t w havo 2003-II

havovwo.nl

---

3 Antwoordmodel

Antwoorden

Deel-
scores

Joods museum Berlijn

Maximumscore 2

- 1 • De plattegrond doet denken aan een bliksemschicht (suggestie van gevaar, vluchten), of: de vele scherpe hoeken doen agressief aan 1
- Lange smalle raamsleuven zijn als kerven of sneden of breuklijnen in de gevels aangebracht en/of aanzet van de Davidster 1

Maximumscore 1

- 2 De vorm van de (zespuntige) jodenster is (enigszins onaf) te zien in de snijdende lijnen in de gevel.

Maximumscore 2

- 3 twee van de volgende aspecten:
- Het is een asymmetrische 'poort' met scherpe hoeken.
  - De bezoeker moet een donkere schacht in (naar beneden, waar het weer lichter is).
  - Alles is kaal en hard (en ongekleurd) als het museum zelf.

per juist aspect

1

Maximumscore 1

- 4 Het antwoord moet de volgende strekking hebben:
de ervaring van opgesloten zijn in het donker, angst/gevangenschap/nietigheid/
uitzichtloosheid/verlatenheid en daarmee het besef van wat de holocaust voor de joden
betekend heeft

Eindexamen te / ha / t w havo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel- scores
Maximumscore 2	
5 ☐ • Het is een onherbergzame 'tuin' van harde witte pijlers (met alleen bovenop enig groen), waardoor hij associaties oproept met een (oorlogs)kerkhof dus met een gedenkplaats van doden	<u>1</u>
• De pijlers staan dicht bij elkaar en hebben dezelfde vorm, of staan op een vlak dat als 'sokkel' fungeert, waardoor het één monumentaal beeld wordt	<u>1</u>
Maximumscore 1	
6 ☐ De kronen van de (dicht bijeengeplaatste) bomen zullen in elkaar groeien en zo ontstaat er een symbolische verbinding/verbroedering tussen Berlijn en Jeruzalem.	
Maximumscore 2	
7 ☐ twee van de volgende aspecten:	
• Bovenaan is veel licht, waardoor de opgang een weg naar het licht of naar de toekomst of naar iets hoopvol suggereert.	
• Het pad is lang en smal: er moet een lange weg worden afgelegd om het doel (het licht) te bereiken.	
• De schuine balken suggereren obstakels of moeilijkheden of hindernissen onderweg.	
• De hoge zijwanden (en smalle trap) suggereren een beslotenheid (er is geen contact met de buitenwereld): het is een eenzame klim.	
per juist aspect	<u>1</u>
Maximumscore 1	
8 ☐ Het antwoord moet de volgende strekking hebben: Ze symboliseren het verdwijnen van de joden en de vernietiging van de joodse cultuur, als gaten in de geschiedenis (vergelijkbaar met verwoeste steden en geschroeid land).	
Maximumscore 2	
9 ☐ Het antwoord moet de volgende strekking hebben (een van de volgende):	
• De architectuur is heel eigenzinnig, meer een vrij kunstwerk, met een vormgeving die zeer onverwacht is en emotioneel/symbolisch geladen. Bij een museum gaat het gewoonlijk vooral om hetgeen geëxposeerd wordt. Het gebouw heeft dan een dienende functie. Dit gebouw eist zelf de meeste aandacht op.	
• Libeskind vertelt een verhaal over het lot van het joodse volk met de architectuur als communicatiemiddel. Bij het zoeken naar een vormtaal is de verbeelding of fantasie de leidraad en niet de zo efficiënt mogelijke confrontatie met een collectie (kunst)voorwerpen.	
Indien een relevant aspect (fantasie of functie) van het antwoord juist	<u>1</u>

Eindexamen te / ha / t w havo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Uitgelaten en ingetogen	
Maximumscore 3	
10 ☐ drie van de volgende aspecten: <ul style="list-style-type: none"> • Hij heeft een lachend gezicht. • Zijn 'broek' of beenwindsels zakken af en laten hem bloot. • Hij heeft loshangend (verguld blond) haar met een bloemetje in zijn kuif. • Zijn houding is speels, alsof hij danst (een voetje omhoog). • Hij trekt zich niets aan van de slang aan zijn voeten.	
per juist aspect	<u>1</u>
Maximumscore 3	
11 ☐ drie van de volgende kenmerken: <ul style="list-style-type: none"> • contrapost-houding (met standbeen en speelbeen) • aandacht voor anatomie of naakt • realisme (gedetailleerd) of natuurlijkheid of natuurlijke beweging of natuurlijke verhoudingen • onderwerp uit de klassieke mythologie	
per juist kenmerk	<u>1</u>
Maximumscore 4	
12 ☐ • In de Middeleeuwen was de Kerk de opdrachtgever en opdrachten waren vrij nauwkeurig omschreven met weinig artistieke speelruimte voor de kunstenaar. De kunstenaar was meer een ambachtsman dan een individueel schepper met eigen ideeën	<u>2</u>
Indien een relevant deel van het antwoord juist	<u>1</u>
• In de Renaissance krijgt zowel de kunst als de kunstenaar een hogere status, waarbij de individuele (en intellectuele) prestaties van een kunstenaar belangrijk worden. Opdrachtgevers begrijpen dat ze kunstenaars (enige) vrijheid moeten geven om tot belangrijke scheppingen te komen. Zij onderhandelen soms met kunstenaars over de opdracht (zeker met iemand als Donatello, die veel aanzien genoot)	<u>2</u>
Indien een relevant deel van het antwoord juist	<u>1</u>
Maximumscore 2	
13 ☐ twee van de volgende: <ul style="list-style-type: none"> • Een bronzen beeld is aanvankelijk gemodelleerd (meestal in klei) en dan kun je zeer gedetailleerd werken (de leren riem, de plooiën in de broek, de haren). Deze details blijven zichtbaar in het bronzen eindproduct. • Brons kan gepolijst worden waardoor er een genuanceerde lichtval ontstaat of een levendige textuur (bijvoorbeeld in het gladde naakte bovenlichaam). • Brons kan verguld worden (hier het blonde haar) wat het beeld levendiger of levensechter maakt.	
per juist antwoord	<u>1</u>

Eindexamen te / ha / t w havo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 2	
14 ☐ twee van de volgende: <ul style="list-style-type: none"> • De vrouw gooit zich achterover, terwijl ze op (de voorvoet van) één been staat: een houding die je maar even kunt volhouden: één moment van grote expressie. • Ze strekt haar armen omhoog en opzij, trekt een been op en draait haar hoofd, of: ledematen strekken zich tot het uiterste in een uitbarsting van energie. • Er zijn veel verschillende richtingen/richtingsassen (met de romp als draaipunt) waardoor het beeld dynamisch wordt.	
per juist antwoord	<u>1</u>
Maximumscore 3	
15 ☐ drie van de volgende: <ul style="list-style-type: none"> • Een bronzen beeld is hol en kan op een relatief klein steunpunt op het voetstuk blijven staan, of: groot beeld op klein steunpunt is mogelijk in brons. • Brons is sterk: de uitstekende delen zijn kwetsbaar als je ander materiaal zou gebruiken. • Brons is bestand tegen weersinvloeden (dat is van belang als het beeld buiten staat). • De vlekken die door oxydatie ontstaan geven het beeld een patina dat goed bij dit expressieve beeld past. • Je kunt een aantal afgietsels (laten) maken. • Bij een bronzen beeld kan de kunstenaar eerst vrij modelleren (waardoor beelden de gewenste spontaniteit kunnen krijgen).	
per juist antwoord	<u>1</u>
Maximumscore 4	
16 ☐ - het onvolmaakte (twee van de volgende voorbeelden): <ul style="list-style-type: none"> • Het vrouwenlichaam is niet geïdealiseerd/niet welgevormd: de vrouw is zwaar en grof. • De armen zijn half afgehakt. • De kop heeft geen details. • De dans is niet elegant: de figuur maakt plumpe bewegingen.	<u>2</u>
per juist voorbeeld	<u>1</u>
- liefde voor het leven (twee van de volgende voorbeelden): <ul style="list-style-type: none"> • De dans is (dan wel niet elegant maar toch) uitbundig en vrij. • De felle contrasterende kleuren doen vrolijk aan. • De cirkels accentueren borsten en billen, wat een speels (of clownesk) effect geeft.	<u>2</u>
per juist voorbeeld	<u>1</u>
Maximumscore 3	
17 ☐ drie van de volgende verschillen: Wouters: <ul style="list-style-type: none"> • lichaam is in balans • enigszins gestileerde danshouding • extatische gezichtsuitdrukking • (toont zich) uitdagend	Niki de Saint Phalle: <ul style="list-style-type: none"> wankel evenwicht meer carnavaleske uitstraling geen gezichtsuitdrukking ongecomplieerd plezier zonder pose of in zichzelf gekeerd
per juist verschil	<u>1</u>
<i>Opmerking</i> <i>Geen punten toekennen indien verschillen in vormgeving of materiaal zijn genoemd.</i>	

Eindexamen te / ha / t w havo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden

Deel-
scores

Maximumscore 2

- 18 twee van de volgende kenmerken:
- beeldtaal uit de eigentijdse populaire samenleving: het beeld doet denken aan carnavalspoppen of pretparken
  - goedkoop materiaal of: er is niet gestreefd naar duurzaamheid of kostbaarheid
  - figuratieve (sexy) vorm in harde, felle kleuren met borsten en billen als schietschijven
  - opgeblazen vorm als een blow-up of uitvergroting

per juist kenmerk

1

Maximumscore 2

- 19 twee van de volgende argumenten:
- (Struisvogel)veren zijn zacht en flexibel en vormen een zachte (sanfte) 'mantel' die het meisje gevangen houdt.
  - De veren bewegen en trillen als de waaiers draaien, waardoor die bewegingen op een dans lijken.
  - De veren roepen associaties op met de vederlichte dansrokjes van balletmeisjes.

per juist argument

1

Maximumscore 2

- 20 Het antwoord moet de volgende strekking hebben:
Het beeld met de zachte, wuivende veren en de (jonge) ballerina (die niet danst maar stilstaat op haar podium) ziet er in eerste instantie lieflijk uit, maar door de harde knal wordt dit wreed verstoord. Het (jonge, schuchtere) meisje is verborgen (gevangen) in of wordt beschermd door de veren, maar wordt af en toe 'blootgesteld' aan het publiek. Dat maakt haar kwetsbaar, of: het beeld verleidt de beschouwer door zijn schoonheid en het fragiele van het jonge meisje en shockeert door het contrast met het wrede (de knal en het gevangen-zijn).

Indien een relevant aspect van het antwoord juist

1

Maximumscore 1

- 21 Ja: in het kunstwerk moet een echt mens staan en dat kan alleen maar op bepaalde tijden, waardoor het werk een tijdelijk karakter heeft.
of
Nee: een performance is een actie van een kunstenaar die hij of zij op een bepaald moment voor publiek (of voor de camera) uitvoert. Dit is geen actie maar een installatie met een levend model, dat als figurant is ingezet.

Van Gogh en Pollock

Maximumscore 4

- 22 vier van de volgende aspecten:
- De sterren zijn veel groter dan je ze normaal ziet.
  - Hij geeft luchtstromen weer die normaal onzichtbaar zijn.
  - De kleuren zijn feller of sterker of lichter dan in werkelijkheid, of: de sterren hebben verschillende kleuren.
  - De streepjesachtige hanteringswijze doet onnaturalistisch aan.
  - Van het landschap is veel meer te zien dan je bij zo'n kleine maansikkel zou verwachten.

per juist aspect

1

Eindexamen te / ha / t w havo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
<p>Maximumscore 1</p> <p>23 ☐ Het antwoord moet de volgende strekking hebben (een van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none"> • De nacht is geheimzinnig: je fantaseert dingen die er niet zijn, of: als anderen slapen ben je alleen met de natuur en ontvankelijk voor dromerijen. • In het donker krijg je minder visuele informatie van de werkelijkheid, dus je kunt gemakkelijker partijen weglaten of vereenvoudigen of veranderen.	
<p>Maximumscore 1</p> <p>24 ☐ impressionisme</p> <p><i>Opmerking</i> <i>Romantiek (Turner, Delacroix) mag ook goed gerekend worden.</i></p>	
<p>Maximumscore 1</p> <p>25 ☐ Het antwoord moet de volgende strekking hebben: De verf is in forse toetsen aangebracht, die in golvende patronen bij elkaar geplaatst zijn, waardoor het hele landschap in (emotievolle) beweging lijkt.</p>	
<p>Maximumscore 4</p> <p>26 ☐ vier van de volgende aspecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De meeste (zwarte) lijnen zijn 'drippings', zó uit het blik gegoten. • Gebogen lijnen vertellen over de verschillende richtingen waarin de verf is gegooid. • De regelmaat waarmee de kleuren zijn verspreid zegt iets over de manier waarop hij zich langs of in het doek heeft bewogen. • De verschillende kleursporen overlappen elkaar: dat geeft aan dat ze in verschillende lagen zijn aangebracht. • De lengte van de gedrupte lijnen vertelt iets over de kracht waarmee de verf is gegooid. • De talrijke grote en kleine spetters duiden op gooien en spatten. <p>per juist aspect</p>	<u>1</u>
<p>Maximumscore 2</p> <p>27 ☐ twee van de volgende argumenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De actie van het schilderen staat centraal, of: het schilderen is een energieke en/of emotionele handeling. • Het werk is (zuiver) abstract of non-figuratief: het verwijst niet naar de zichtbare werkelijkheid. • Het werk heeft een overall-compositie, er is niet gewerkt vanuit een compositorische opbouw. • Het formaat is heel groot: de beschouwer wordt erin opgenomen. • De materie van de verf bepaalt het schilderij (het schilderij gaat over verf). <p>per juist argument</p>	<u>1</u>
<p>Maximumscore 1</p> <p>28 ☐ In het surrealisme wordt het onbewuste gezien als bron van de kunst: Pollock werkt in een 'trance', of: het is een vorm van 'automatisch schilderen'.</p>	
<p>Maximumscore 2</p> <p>29 ☐ Het Abstract Expressionisme symboliseert de vrijheid van de individuele kunstenaar (en daarmee van de Westerse mens en van de Westerse democratie). Met deze werken kon Amerika zich afzetten tegen landen met een communistisch regime omdat de vrijheid van kunstenaars daar aan banden werd gelegd en omdat de regimes in Oost-Europa realistische kunst verlangden.</p>	
<p>Indien een relevant deel van het antwoord juist</p>	<u>1</u>

Antwoorden

Deel-
scores

Kussen

Maximumscore 2

- 30 twee van de volgende aspecten:
- warme oker/gele en oranje/rode tinten en/of warm licht
  - veel ronde vormen
  - slingerende/beweeglijke lijnen/richtingen in de compositie
  - 'romige' partijen (vrouw en doek rond vrouw)

per juist aspect

1

Maximumscore 1

- 31 een van de volgende:
- De adel had een klassieke opvoeding genoten en kende de mythologische verhalen beter dan de gewone burger (ook via poëzie en muziek).
  - De adel hield er een lichtzinniger levenswijze op na dan de burgerij en omringde zich met luchtige kunst.
  - Het is een scène als op een toneel (decoratief, met draperieën) die past in het decorum van het hof, of: de scène speelt zich in een paleissetting af.

Maximumscore 1

- 32 B: de Rococo

Maximumscore 2

- 33 twee van de volgende aspecten:
- Tekstvlak wijst in haar richting, of: zij staat links en via de tekst linksonder word je als beschouwer het beeld ingeleid.
  - Zij staat in het midden van het vlak.
  - Haar hoofd is het meest belicht of contrasteert het meest met de omgeving.
  - Zij is als een schoonheid voorgesteld, de man ziet er slordig uit.

per juist aspect

1

Maximumscore 1

- 34 Het werkt als een scherm op de voorgrond, vóór een andere wereld waarop de beschouwer een blik wordt gegund (letterlijk een kijkje achter de schermen).

Maximumscore 1

- 35 Het antwoord moet de volgende strekking hebben:
Van de honderdduizenden kaarten is maar een klein aantal over (ze zijn net zo vlot weer weggegooid als dat ze opgepakt zijn). Die hebben (naast hun zeldzaamheid) een historische waarde gekregen: ze vertegenwoordigen een boeiend filmtijdperk met wereldberoemde sterren.

Maximumscore 3

- 36 drie van de volgende aspecten:
- (de hanteringswijze:) agressieve manier van schilderen
  - (de kleurkeuze:) rood overheerst
  - fel door complementair kleurcontrast (rood/groen, oranje/blauw)
  - (de vorm:) de twee gezichten zijn versmolten tot één vorm (een doorboord hart) en/of 'zig-zaggend' gescheiden
  - close-up: de gezichten zijn groot en dichtbij

per juist aspect

1

Eindexamen te / ha / t w havo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel- scores
Maximumscore 1	
37 ☐ (neo)expressionisme of Neue Wilden	
Maximumscore 3	
38 ☐ - ingrepen (de twee volgende):	
• Zij heeft haar partner weggehaald: hij verdwijnt in de achtergrond, er wordt alleen een klein stukje profiel van hem gesuggereerd (een spel van vorm en restvorm)	<u>1</u>
• Ze heeft de foto in vieren gesneden	<u>1</u>
- inhoud:	
• Zij verbeeldt daarmee haar angst dat ze haar man zal verliezen: op de foto is hij al 'opgelost' in de achtergrond en doordat het vier 'panelen' zijn wordt het uiteengaan of de splitsing letterlijk zichtbaar en/of door het splitsen ontstaan er vertekeningen in haar gezicht en bij de schouders die een storend/tragisch/reikhalzend effect hebben	<u>1</u>
Maximumscore 1	
39 ☐ Het antwoord moet de volgende strekking hebben: Bij een foto verwacht je een beeld van een reële situatie. Door de manipulatie van het beeld wordt die werkelijkheid surrealistisch, maar omdat het een foto is doet dat dramatischer aan dan (bijvoorbeeld) in een schilderij.	